

Kitap Tanıtımı**BİLİNÇ ÜZERİNE KONUŞMALAR**

Susan Blackmore, Çev, Seda Akbıyık, Küre Yay. İstanbul, 2017, s. 327.

Leyla DELİKAYA¹

Bilinç, evrim teorisi, meditasyonlar, memler gibi alanlarla ilgilenen Susan Blackmore'un bu kitabı, bilinç sorununu ele almıştır. Kitap, yazarın yapmış olduğu bir söyleşiden oluşmuş, söyleşiye bilinç üzerinde çalışmalar yapmış yirmi bir bilim insanı katılmıştır. Bu isimler şöyledir: Bernard Baars, Ned Block, David, Chalmers, Petrica ve Paul Churchland, Francis Crick, Daniel Dennet, Susan Greenfield, Richard Gregory, Stuart Hameroff, Christof Koch, Stephen LaBerge, Thomas Metzinger, Kevin O'Regan, Roger Penrose, Vilayanur Ramachandran, John Searle, Petra Stoering, Francisco Varela, Max Velmans, Daniel Wegner.

Giriş bölümünde yazarın önce katılan kişilere ettiği teşekkür, kitabı oluştururken ki süreçte yaşadığı sıkıntılar ifade edilmiş ve söyleşinin konusu hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Blackmore'un katılımcıların hepsine sorduğu ilk soru: bilinç sorunu üzerinedir. İkinci soru ise, ölümden sonra yaşam düşüncesine inanıp inanmadıklarıdır. İlk soruya yönelik verilen cevapların hepsi, düşünürlerin kendi çalışmalarına bağlı paralellik göstermiş ve benzer yanıtlar gelmiştir. İkinci soruda ise, bilim insanlarının hemen hepsi ölümden sonraki yaşama inanmadıklarını ifade etmiştir. Yazarın sıkça tartışmalara neden olan 'özgür irade' problemine geçtiğimizde ise, ilk iki sorunun aksine farklı birçok cevaplar verilmiştir.

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Fakat genel olarak kimse tamamen reddetmemiş, söz konusu sorunu bir kenara atılacak problem olarakta görmemiştir. Bu konuda yazarın düşüncesi ise, özgür iradeyi bir köşeye bırakmaktır.

Benlik konusunun doğası hakkındaki meseleye değinen Blackmore, Rama, John ve Francisco'nun problemi doğrudan ele aldığını ve bunla alakalı soruları genişlettiğini söyleyerek katkılarını belirtmiştir. Bu bağlamda bilincin entelektüel çerçevede benlik, özgür irade, meditasyonlar ve ahlaki konularda nasıl şekillendiği gösterilmiştir. Farklı dallarla ilgilenen bilim insanlarının söz konusu sorunla ilgilenme hikayeleri ise oldukça eğlenceli ve ilginçtir. Örnek verecek olursak: Chalmers on yaşındayken miyoptur ve bu nedenle gözlük kullanmaya başlar. Gözlükle beraber daha iyi gören, gözlerinin derinlik kazandığını düşünen Chalmers, böylece bilinçle ilgilenmeye başlar. Aynı şekilde Koch'un günün birinde yaşadığı şiddetli diş ağrısı ve bunun üzerine düşünmesi onu bu konuya itmiştir.

Bernard Bears'ın verdiği William James'ten 'iki gözün rekabeti' örneği, bilinci anlamak için ilkçağ düşünürü Platon'dan yola çıkarak değindiği tiyatro metaforu gibi örnekler, bahsi geçen konunun tarihsel sürecine farklı açılardan yaklaşmamızı sağlamıştır. Aynı şekilde örneklerde Descartes'ı da görmekteyiz. Chalmers'a yöneltilen 'bilinçli deneyim veya öznelğin ne olduğuna ilişkin hislerin zamanla yok olması ve aslında bunları yanılısama olarak görmemiz mümkün mü?' sorusu gündeme 'düşünüyorum öyleyse varım' sözünü getirmiştir, çünkü o, filozofun bu sözüyle bilinci kast ettiğini ifade etmiş, bilinçli olduğumuzdan asla şüphe edilemeyeceğini söylemiştir.

Söyleşide dikkat çeken bir diğer soru ise zombilere olan bakış açısıdır. Thomas Metzinger'in bunu günümüze ait bir tabir olarak nitelendirip, bundan 200 yıl sonra böyle bir şeyin akla uygun olmayacağını söylemesi olaya farklı bir bakış açısı katmıştır. Çünkü söz konusu mesele gündeme hep gelecekte var olacak olan bir problem gibi gösterilmiş, insanları bu bağlamda etkilemiştir. Fakat bilim insanlarının açıklamalara baktığımızda, bu konuyu çokta ciddiye almadıkları gözlemlenmiştir.

Kitapta son zamanlarda birçok araştırma ve tartışma konusu olan 'berrak rüya' metaforu da yer almıştır. Özellikle Stephan Laberge'nin ilgilendiği konu, rüya esnasında onun bir rüya olduğunu bildiğimiz rüyalarıdır. İnsanların yalnızca bir kısmının deneyimlediği bu tecrübe, herşeyin daha net ve parlak görüldüğü rüyalarıdır. Aynı zamanda onu kontrol edebilmek de söz konusudur. Berrak rüya deneylerine öncülük yapan Laberge'nin deneylerinde, bilincin hayret edici özelliklerine şahit olmak mümkündür.

Yazar, düşünürleri yaş sırasına göre sıralamış ve yukarıda da bahsettiğimiz gibi söyleşiyi iki, üç temel soru çerçevesinde hazırlanmıştır. Bilinç konusuna ilgi duyanların zevkle okuyacağı bu kitap, içinde birçok ünlü düşünür ve bilim insanının yer aldığı başarılı bir kaynak olma özelliği taşır. Eser, Blacmore'un eğlenceli tutumuyla hazırlanmış ve zevkle okunabilecek bir düzeydedir.